List 7. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 15. februarja 1871.

Obseg: Glas za nogradsko postavo. — Gospodarji! zložimo si zemljišča. (Konec.) — Dolgoletne opazke o kačah. (Konec.) — Poročilo o XX. skupščini Matičinega odbora. — Siva, božica polabskih in českih Slovanov. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Glas za nogradsko postavo.

Iz Črniške fare 6. sveč. — Gosp. Žerjav je v goriškem „Gospodarskem listu" dne 15. prosenca v 3. tečaji zarad trgatve pisal, da le v slobodni trgatvi bi se našel napredek za naše vino. Ker se mi pa ta misel za Vipavsko dolino neugodna zdi, dovolite, drage „Novice", da tudi jaz besedo o trgatvi grozdja spregovorim. Ker sem sam tudi vinorejec, ki se veliko z vinom pečam, zato sem že večkrat premišljeval, kako bi se našla pot za napredek dobremu vinu. Prav imate Vi gosp. Ž., da postavo odločiti za dan skupne trgatve je težko *), ker ni vsako leto v istem času grozdje zrelo, zato se tudi v enem času trgati ne more; leta niso vselej enaka; ako je dovolj dežja in gorkote, dozorí grozdje poprej in je tudi vino bolje. Ako je pa odveč dežja, in dokler grozdje mecati ne začne, velika suša zrelobo grozdja zadržuje; v takih letih je vino slabeje; za tega del se mora grozdje v takih letih dalje časa na trti pustiti. Res je tudi to, da vinogradi niso vsi enaki; v nogradih na bregu grozdje poprej in bolje dozorí, kakor v Brdih, na Proseku, v Dornbergu itd. Vprašam Vas pa: zakaj pa Brici, Prosečani, Dornberžani svoje grozdje vselej pozneje trgajo kakor tisti, kteri imajo vinograde na ravninah v polji? Oni kakor umni vinorejci dobro poznavajo, da kasnejša trgatev tudi na bregovih grozdju koristi; čem bolj je grozdje zrelo, tem bolje je vino, in tem lože in draže se proda. Res je, da tudi mi se toče in slabega vremena bojimo. Al ko bi zmerom na to mislili, morali bi vselej trgati zeleno grozdje. Da pa iz tacega grozdja se naredí le „čviček", za kterega nobeden ne mara, to vé vsak. Toča utegne priti v 10 letih le enkrat, in ko bi tudi v tistem letu vse potolkla, vendar imamo v 9 letih več haska od vina, če čakamo, da grozdje dobro dozorí. Večina naših vinorejcev — to je gotovo — želí, da bi grozdje dobro dozorelo; al, žalibog, da nimamo vinogradov skupaj; raztreseni so sèm ter tjè; zatoraj so prisiljeni pričeti trgatev kedar drugi; drugače se nam ga veliko pokrade. Pred nekimi leti je bivši naš okrajni glavar Borgi, kteremu še zdaj hvalo izrekamo, več let vse župane ajdovskega okraja nekoliko časa pred trgatvijo sklical, in tudi velike posestnike nogradske. V tem shodu smo se pogovorili in dan trgatve odločili, in tako je bilo prav. Tako bi moralo tudi vprihodnje biti, in v tem bi našli pot k napredku vinstva našega, ne pa v slobodni trgatvi, pri kteri nekteri grozdje še na pol zeleno pobirajo. Živeli tedaj vinorejci, kteri spoznavajo, da skupni pogovor in skupna odločitev trgatve pelje v bolji pridelek vina in povzdigo vinske naše kupčije!

Fr. L. b. n.

*) To je vendar čudno, da tudi sicer pametni ljudje še tega ne vedó, da nogradska postava ne določuje enega časa trgatve za vsa leta, ampak postava le to pravi, da vsako leto stopijo posestniki nogradov in župani skupaj in po dogovoru odločijo vsako leto čas, pred kterim se ne sme trgatev pričeti. Vred.

Gospodarji! zložimo si zemljišča.

Spisal dr. Jan. Bleiweis.

2. pismo.

Naj dela človek kar koli hoče, gotovo mu najbolje izpod rok gré vse, ako ima pri roki to, česar potrebuje za delo.

Prav tako je tudi s kmetijskim posestvom. Če ima gospodar svoje polje blizo svojega stanovanja, vse dodela hitreje in cenejše. Če ima posestvo bolj odstranjeno, mu je vendar vse lože, ako vsaj ima vse skupaj, ne pa tam eno njivo, drugej spet drugo, pa še drugej drugo itd.

Če bi si gospodarji posestvo po svoji želji stvaritì mogli, gotovo bi si ga tako vredili, da bi imeli vse skupaj.

Se ve, da to vse ni tako lahko mogoče, kakor si gospodar želí in kakor bi si na papirji namalal svojo posest, da bi namalano polje mogel orati itd.

Tako daleč tedaj ne segajo naše besede, ako Vam kličemo: „Gospodarji! zložimo si svoja zemljišča!"

Naš opomin sega tedaj le do tega, kar je dosečì mogoče.

Mogoče pa je veliko, ako nas vodi pamet in dobra volja.

In da je to mogoče, pričajo nam dežele, kjer so zložbo zemljišč že dognali, in so zdaj gospodarji srečni, da so jo dognali.

Da Vam, ne omenivši Belgije in Angleškega, le eno državo povem, v kteri so gospodarji tako predrugačili svoja posestva, da so vse drugač zložena kakor nekdaj, imenujem vam tisto državo, ktera od leta 1866., kar je našo armado potolkla in je zdaj Francosko podjarmila, vam je vsaj po imenu dobro znana — in to je Pruska (Prajzovska). Da jaz ne maram za Prusa, pa tudi ne za tiste, ki ž njim vlečejo, to mi boste menda radi na besedo verjeli, a vendar moram reči, da je res, kar je res: oni so v tej zadevi mnogim drugim državam v izgled.

Pokazali so, da po zložbi zemljišč se vrednost polja na pol zvikša, surovi in čisti pridelki se pomnožé, stroški gospodarski se stanovitno za četrt ali celó za

tretji del znižajo, dohodki za tretjino ali polovico postanejo veči. Kjer se po zaméni zemljišč veliko svetá v deželi tako premeni, da imajo gospodarji svoja posestva skupaj, pa ne raztresena, nekaj tù nekaj tam, dobí dežela — rekli bi — skor ves drugačen, prijetniši pogled. In posebno pri nas na Kranjskem in Primorskem so zemljišča tako razkosana, kakor skoro nikjer tako.

Da pa se taka zaména more izpeljati, treba je postave, — ne postave, ktera bi ukazavala, da se mora to zgoditi, ampak take postave, ktera gospodarjem polajšuje zložbo, da se izvrši hitro, primerno in brez stroškov.

Taka postava mora, tako rekoč, prijateljica in voditeljica biti gospodarjem, ne pa beriška šiba, ki ljudí priganja na zložbo. In v svesti smo si, da poslanci národa v deželnih zborih bodo pritrdili le taki postavi.

Ako dobimo tako postavo in se je naši bolj razumni gospodarji prav čvrsto poprimejo, gotovo si pomagamo na bolje. Ker pa pričakujemo, da po novi uravnavi zemljišč, ki se zdaj izdeluje, bodo pri nas na Kranjskem sedanji prenapeti zemljiški davki se zeló znižali, zato se nadjamo tudi tega, da s tem večim veseljem se bodo naši gospodarji poprijeli zložbe zemljišč, čem bolj se bodo njihova srca ohladila davkarske môre.

Natoroznanske stvari.

Dolgoletne opazke o kačah.

Spisal France Ipavec, zdravnik v Novomestu.

Zanimivo za vsacega, koristno zlasti za kmeta.

(Konec.)

Kakor pa more vsaka stvar brez razločka v raznih okoliščinah biti človeku v prid ali škodo, tako nam tudi kače vsakoršne baže škodujejo in koristijo, le naša pamet je preslaba, da bi mogli vse to spoznati; še celó težko pa moremo spoznati korist teh živali.

Škoda, ki nam jo storé nestrupene kače, je le ta mala, da nam pojedó majhne mlade ribice, in to le blizo vod, ki so polne rib; druga škoda nam ni znana. Koristne so pa tako, da se ne dá dopovedati; one čedijo kmetu polje, vinograde in travnike, v kterih prebiva brez števila škodljivih živalic: gosenic, črvov, kobilic, kebrov, murnov, ter mu tako zagotové žetev, ki bi bila brez njih morebiti slaba. Kakor nam pripovedujejo take priče, kterim smemo verjeti, namreč zdravniki in naravoslovci, koristijo kače Lahom sploh, posebno pa Neapolitancem s tem, da jim hladijo mlačno neokusno vodo, ktere bi sicer piti ne mogli, to pa se tako zgodí: v vrč vode denejo eno ali pa več kač, kakor je vrč veči ali manjši, in tako ostane voda hladna. Če zdravniki komu kako nogo ali roko odrežejo ali mu morajo po potrebi kaj na glavi rezati, mu morajo toraj tudi prav mrzle vode na rane pokladati, da se ne prisadi; takrat hladijo vodo s kačami, ker nimajo ledú. Tako so nam menda kače na mnogotero stran koristne; al mi menda tega še zdaj ne vemo. Tudi imajo ljudje nestrupene kače za veselje in kratek čas, ki so jih že navadli tako, da so se z otroci in psi igrale, da so ž njimi iz ene sklede mleko jedle in večkrat se je neki prigodilo, da so pile na paši mleko iz kravjih vimen.

Veliko strašnejša je škoda, ki jo človeštvu delajo strupene kače, kakor na pr. velikanja in druge, čeravno nestrupene, pa škodljive kače; velikanja namreč, ki je do 20 čevljev in po več dolga in debela kakor najmočnejši mož okoli prs, ovije truplo živali ali človeka, kterega v svojo pest dobí, ter ga zdrobí in požrè. Večkrat umorijo uplenjeno stvar s svojim strašnim strupom. Tako nam pripovedujejo, da je na severnem Nemškem v neko mesto posestnik zverinjaka prišel, ki je imel med drugimi čudnimi živali tudi ropotačo, ktero je za denar kazal. Ker ne trpijo imenovane kače lahko mraza, najde nekega jutra ropotačo vso trdo in skoraj mrtvo; zeló se vstraši in bojí se zgubiti eno najimenitniših živali svojega zverinjaka. Odpre toraj dobro zavarovano kletko, vzame kačo iz nje ter jo nese k dimniku, da bi jo gorkota oživila, kar se tudi v resnici kmalu zgodí. Ko se kača zopet oživi, kar pregibaje se naznanja, nese jo precej sopet na stari kraj v varstvo, ali komaj jo položi v kletko, ga že tudi v desni palec vgrizne. Vgrizeni posestnik zverinjaka, vedé kako hud je strup ropotače, pošlje brž po ranocelnika, najbliže njega stanujočega; on pride in mu nemudoma odreže ranjeni prst. Ali akoravno mu je zdravnik odrezal prst, umrl je vendar, predno je četrt ure preteklo za rano. Kakor velika in strašna je vendar škoda, ktero človeštvu imenovani dve plemeni te živali prizadevate, vendar ste mu tudi ravno te imenovani živali veliko bolj koristne kakor škodljive; velikanke na pr. iščejo in požirajo mrhovino velicih živali, namreč slonov, risov, oroslanov itd. ter tako toliko pomagajo, da se ne okuži zrak.

Omeniti je še treba, da kače mrzle ostanejo, naj jih dene človek na solnce, ali na peč ali v posteljo kacega človeka; gorke so le kedar so bolne.

Jež je za človekom najhujši sovražnik gadov, in Bog vedi, ali ni še celó veči nego človek, kajti težko da bi ljudje pomorili toliko gadov, kolikor jih pomoré ježi. — Razun ljudí in ježov ima gad še druge sovražnike, in to so velike tice ujede, kakor na priliko sova, orel in drugi, ki jih če tudi redkokrat, vendar-le umoré. Med vsemi živalmi ježu gadovi zobje najmanj škodujejo, še celó kedar ga gad vgrizne v rilec, ki je najobčutljiviši del ježovega telesa. — Jež požre gada s strupom vred brez kakove škode; on počaka gada za kakim velikim kamenjem, na kterem se ta navadno greje, ter ga napade spečega, mu pade na hrbet, ga natakne na svoje igle ter ga nese v svojo luknjo, kjer ga dá precej svojim mladim požreti. Kakor zgorej omenjeno, je brž ko ne jež vzrok, da se ogiblje gad gozdov; temu se vé da tudi pripomore mraz in mokrota gozdov, kakor tudi to, da je drevje na gosto skupaj in toraj med njimi gad skakati ne more.

Nestrupene, neškodljive kače bivajo po nizkih, mokrih, močvirnatih, gadje pa le po suhih, visocih, kamnitih ali peščenih krajih, vendar nahajamo prve (nestrupene) kače na prav visocih hribih, kjer že gadov več ne najdemo. Temu je vzrok to, da gada na visocih hribih že zebe in da si gad na visočinah ne dobí potrebne hrane, nestrupene kače pa, ki se živé od bolj nepopolnoma živali, dobé si na hribih dovolj hrane.

Kedar začne zima, poskrijejo se kače v svoje luknje in se mraza strdé in zaspé, ter se prebudé spomladi, kedar vse oživljajoče solnce že s svojo gorkoto zemljo dobro ogreje. Gadje popred zaspé ter se tudi pozneje prebudé kot druge kače.

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XX. skupščini Matičinega odbora

9. februarija 1871.

Pod vodstvom g. dr. E. H. Coste in vpričo ljubljanskih odbornikov (dr. Jan. Bleiweis, baron A. Cojs, L. Jeran, Fr. Kandrnal, A. Lésar, dr. F. Papež, dr. R.

Razlag, Fr. Sovan, J. Šolar, Iv. Vavrů, Iv. Vilhar in dr. Jern. Zupanec so bili pričujoči; izmed vnanjih je o 6. in 9. točki svoje mnenje pismeno izrekel g. Janko Pajk) vršila se je ta skupščina tako-le:

1. Prvosednik vpraša, ali naj se beró zapisniki treh zadnjih shodov ali se kar potrdijo, ker so bili razglašeni v „Novicah". — Gosp. Lésar kaže, da se pisani zapisniki popolnoma ne vjemajo s poročili, v „Novicah" razglašenimi, toraj nasvetuje: „naj se zapisnik o VI. občnem zboru dopolni, oni o XVIII. odborovi skupščini popravi in dopolni, oni o XIX. skupščini pa zavrže in z nova spiše". — Odbor sprejame nasvetovana dopolnila in premembe v 1. in 2. zapisniku, o tretjem pa sklene, da ga poveri odsek, v kteri so bili izvoljeni gg. dr. Costa, dr. Vončina, dr. Razlag, Marn in Lésar.

2. Bral je g. Lésar poročilo o važnejših stvaréh in obravnavala se je točka za točko tega poročila tako-le:

Od zadnje odborove skupščine 1. dec. 1870. leta do današnjega dné se jih je oglasilo 46, ki želé sprejeti biti v Matico. Med njimi je eden, ki je prestopil izmed letnikov med ustanovnike, dva pa, ki hočeta biti ustanovnika, eden teh je blagorodni gospod Conrad Sigmund baron Eybesfelski, c. kr. deželni predsednik (pristopilno pismo se bere). — Drugi, ki želé biti Matičarji, so: (preberó se imena). Ker pri nobenem ni nikacega zadržka, zato stavim nasvet: Naj slavni odbor vse sprejme v Matico". (Ta predlog se soglasno odobrí). Vsi se sprejamejo. — Po tem je glavni knjigi zadnja številka 1910.

Vsled odborovih sklepov iz XVIII. seje in g. Trstenjakovega nasveta, storjenega pri občnem zboru, je bil v 1. listu „Novic" letošnjega leta razglašen poziv, s kterim se slovenski pisatelji vabijo, znanstvenih, leposlovnih, podučnih in zabavnih spisov za prihodnji „Letopis" odboru poslati do konca meseca marcija t. l., ter slovenski profesorji prosijo, svoje mnenje izreči o g. Trstenjakovem predlogu ozir izdavanja šolskih knjig sploh, zlasti o knjigah, ktere, o vrsti, po kteri naj se izdadó, in o načinu, po kterem naj se sestavijo.

Spisi in odpisi, ki so vsled tega poziva došli, izročé se odsekoma, ki se danes izvolita v ta namen.

O izvršitvi odborovega sklepa, da se g. Giontini-ju prepustí 2. natis I. knjige o „telovadbi", odboru morda že danes poročí g. prvosednik. — Gosp. dr. Costa poroča, da hoče g. Giontini oskrbeti 500 iztiskov te knjige in Matici plačati 20 gold. nagrade, ter stavi predlog: „Naj sl. odbor pritrdi Giontinijevi ponudbi". (Odbor soglasno odobrí predlog.)

Knjige so razposlane vnanjim udom; — Ljubljanskim pa je bilo v „Novicah" oznanjeno, da jih dobé pri bukvovezu Hohnu, to pa zlasti zato, ker nimamo strežaja, ki bi vedel, kje stanujejo vsi udje. — Doslé pa še polovica ljubljanskih udov ni poslala po-nje. — Naj slavni odbor izreče, kako naj se ta stvar uredi, da se kmalu oddadé? — (Odbor po resnem prevdarjanji sklene: naj tajnik koga najame, bi bode ljubljanskim udom knjige raznesel na dom.)

Izmed dopisov omenjam te-le:

Gosp. Fr. Bradaška piše, da ne more prevzeti odborništva. Vsled te odpovedi se je v odbor poklical g. Janko Pajek, ki je za njim dobil največ glasov in radostno izrekel svojo privoljnost prevzeti odborniški čin.

Gosp. J. Lapajne sl. odboru hvalo izreka za knjige, podarjene idrijskim nedeljskim učencem.

Gosp. Fr. Poznik, tehnik in predsednik „Vendije", slovstvenega društva jugoslovanskih tehnikarjev v Gradcu, prosi, da mu slavni odbor za društveno knjižico podarí vse do sedaj od slov. Matice izdane knjige. (Odbor vstreže tej prošnji.)

Pri tej priliki g. Lésar nasvetuje:

„Naj se sl. odbor ozre v severno Ameriko ter Matičine knjige daruje tudi ondašnjim Slovencem, in sicer po 1 iztisek sedaj v roke preč. gosp. škofu Ignaciju Mraku in po 1 iztisek sedaj v roke visokočast. gosp. misijonariju Fr. Pircu. — S tema darovoma je se vé da tudi sklenjena poštnina do „Lipsike", od kodar poštnine prosto poročnik dr. Feliks Flügel pošilja knjige v Ameriko, bodi-si severno ali južno. (Odbor pritrdi nasvetu.)

Na to dr. Razlag nasvetuje: „Naj se političnemu društvu „Napreju" v Šmariji na Štajarskem podaré Matičine knjige. (Odbor pritrdi tudi temu nasvetu.)

(Konec prihodnjič.)

Mitologične preiskave.

Siva,

božica polabskih in českih Slovanov.

Spisal Davorin Trstenjak.

O božiči Siva imamo točna poročila. Nemškī letopisci [1]) jo imenujejo: „dea Polabarum sive Raceburgensium", to je, prebivalcev Polabja in račiborske pokrajine. Omenja je tudi Bolhe [2]) v svoji kroniki, in Wacerad v svojem glosaru. Tudi med retranskimi starotinami jo najdemo. Pisatelj zgodovine kameniških škofov [3]) jo je primeril latinski Veneri, staročeski glosator pa ime Siva tolmači: v Estas, toraj je Siva bila božica letnega časa. Nekteri slovanski basnoslovci so mislili, da se Siva ima brati: Živa, tedaj bila bi boginja življenja, vendar temu berilu nasproti je pisava staročeskega glosatora, in pa runski napisi na retranskih starotinah.

Siva nam daja prav naravno poznamenovanje za lastnosti te božice. Izpeljava je mogoča iz: siva, splendida, in znak svitlosti mora imeti boginja lepote in ljubezni — slovanska Venera. Vendar, ker pri Waceradu je obražena odzgor neoblečena v roki držeča zelišče in latovje, dalje pri Bothu z dolgimi lasmi v eni roci imajoča grozd, v drugi jabelko, bi pravilniše bilo iskati druge plod stvareče prirode izrazajoče korenike, in ta bi bila: se (сѣаѩ*), σπείρειν, serere, litovski: sê, sêja, satio. Glasnik: Ѣ pa se v češčini glasí kot i, ravno tako v polabskoslovanskih narečjih, toraj bi jaz Sivo naravnost ednačil s prusko litovsko: Sêwa, ktero priime je imela boginja zemlje.

---

[1]) Helmold, I, 53. [2]) Botho, Sassen Chron, str. 339. Leibnitz. [3]) Script. rer. germ. ed. Ludewig II. pag. 512.

*) Prvotni pomén korenike se je: metati, werfen, zato sansk. si-ta, brazda, das zu bewerfende, sito, Sieb, wodurch gestreut, gesäet wird, grški σαω, sieben, sansk. sitja, Korn, slov. sitje, das Gestreute, Geworfene (Benfey, griech. Wurzellese str. 391. 398.) Sêva, Siva je toraj izvirno: die Werfende, primeri slov.: svinja je vrgla, povrgla, tudi Nemec pravi: ein Junges werfen. Zato Lotiščanom seva tudi znači ženo. Zato je že ostroumni Thunmann slovansko Sivo primeril z litovskolotiško: Seewa, Frau, Hausmutter (Thunmann Untersuch. über die alte Geschichte einiger nord. Völker. Berlin 1772 pag. 322), kteri, dasiravno ni največi prijatelj Slovanov, tudi ni dvomil nad avtentičnostjo retranskih starotin. Siva — Sêva je sejajoča (serens) in znano je, da je sejanje bilo, kakor še večidel dandanašnji opravilo gospodinj. Thunmann slovansko Sivo ednači staroškand. Sif (str. 274), ktera je tudi bila boginja plodivne zemlje, setve, sitja in imela dolge zlate lase znamenje klasovja. Pis.

*

Ker glasnik v se izmenjava z glasnikom b (primeri slov. setva, bolg. setbъ, srb. sjetba), tako tudi na retranskih spomenicih vidimo napise: Siva in Siba.

Siva — Siba je toraj boginja setve, in beseda setva se tudi rabi v staroslovenskih spisih v pomenu: aestas, in v tem pomenu je tudi mogla biti znana staročeskemu glosatoru, ker je Siva prestavil v aestas. Cveteča in zeleneča se priroda, ktera v toplem letnem času zemljo kinči kot božica osebljena je pa v etičnem okrožji gotovo služila za boginjo ljubezni, in brez vsega pomislika so toraj smeli primeriti boginjo Sivo — Veneri. To tudi pričujejo njeni atributi grozd in jabelko; ta sad služi ne samo pri Slovanih, nego tudi pri druzih narodih za znamenje ljubezni zakona in življenja. Schwenku se grozd dozdeva sumljiv kot atribut boginje v krajih, kjer trta ne raste, al naj pomisli, da so Slovani svoja glavna božanstva že prinesli iz azijanske pradomovine, in da predno so priromali do baltiškega primorja, so stanovali v južniših evropskih pokrajinah. Saj tudi levova domačija ni severna Evropa, in vendar tudi to zver nahodimo v kultu božanstev severoevropskih. Dolge lase Sivine je vendar kritični Schwenk dal jej veljati in reče: „Dasselbe bezeichnet die blühende grünende Natur, welche in der warmen Jahreszeit die Erde schmückt". Tudi cvetlice rastline, latovje, ktere v rokah drží Waceradova Siva — Estas, jo delajo boginjo poletne zemlje. Runski napisi na retranski Sivi po mojem in Maschovem [1]) berilu: „Račivia i stid" = amabilitas et pudor, staroslov. рачѫ, amo, račim, qui amatur, račij, gratior, račitelj, amator, ednako pričujejo, da je Siva bila boginja račenja in stida, in gotovo je mesto Račibor današnji: Ratzenburg pod Bukovcem (Lübeckom) stoječe, dobilo imé po tem priimku Sivinem, toraj Račibor = Liebeshain, in res še se imenuje leta 1172 Sivi posvečen bor; kjer je Henrik Leo postavil krščansko katedralo, in kraj imenoval: Palmenberg. [2])

(Konec prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Gorice 12. febr. — No, vendar enkrat! — si marsikdo misli — ima tudi goriška čitalnica gledišćini oder. Sinoči se je v pričo brezštevilne množice v prvo na njem vršila Vodnikova beseda dijaška. Oder je jako lep; na zagrinjalu se kaže blejsko jezero. — S popisovanjem besede ne bom „Novicam" prostora kradel; povem naj samo to, da se je „Oproščeni jetnik" deloma prav dobro igral; deklamacija „Na Vršacu" je bila primerna in se je prav dobro izvršila. Izmed pesem je prvaštvo zaslužil Hribarjev „Venec slavjanskih pesmi"; vzbudil je najživejše ploskanje in moral se ponoviti. — Grajali so pa izvedenci to, da si dijaci pretežkih nalog izberó, kakor na pr. „Oresta". Da si pa ima ostra kritika to in znabiti še marsikaj očitati, kazala je vendar vsa beseda sploh za Gorico pomenljiv napredek, in naj si ga naši nasprotniki le zapomnijo in večkrat premišljujejo, da, kedar sedanja mladina vse javne stole zasede, bode z lepa ali s huda nasprotovanju njihovemu konec.

Iz Trsta 8. sveč. ✓. — (*Beseda v spomin Vodniku*) je bila sijajna; dvorana prepolna častiteljev njegovih. — Po 5. uri začne besedo mladi g. Klemenec z navdušeno čestitko na Vodnika in naposled pozivlja mladost k živahnemu rodoljubju in priporoča telovadno društvo „Sokol", ki bi tukaj mnogo koristilo, al, žalibog, da nam manjka sposobnega voditelja. Govor je bil z gromovitimi živio- in slava-klici sprejet. Deklamacije so bile jako lepe; posebno se je odlikovala gospodičina Veselova z govorom odlomka iz Koseskove „Device orleanske"; potem stopi gosp. Rajč na oder, povdarja važnost tukajšnjih okoličanov, kot skrajne straže proti sovražnim Lahom in potrebo zedinjenja z drugimi južnimi Slovani ter kaže veselo prihodnost, in sicer tako ginljivo, da vsi nazoči so bili v to eno misel zamaknjeni. Zdaj stopi izvrstni pevski zbor na oder in zapoje Koseskovo „Kdo je mar", da je po dvoranah veličastno donela „vélika pesem". Potem pa se začne igra „Grajščak in oskrbnik" Oder je bil lepo okinčan, obleka jako lična; vsi igralci so svoje naloge jako dobro izvršili. Po igri je bil ples v zgornji dvorani, ki je trajal do belega dne. Vse se je vršilo v najlepšem redu, tako, da nam v vednem spominu ostane beseda v spomin neumrlemu našemu Vodniku.

Iz Postojne. (*Čitalnica naša*) napravi v nedeljo 19. dne t. m. besedo z godbo, petjem, tombolo, gledišćinama igrama: „Zakonske nadloge" in „Živo-mrtva zakonska" in s plesom. Vljudno so k tej besedi vabljeni vsi udje in drugi prijatli društva. Odbor.

Iz Planine 6. sveč. — Kar je tukajšnja národna čitalnica mirno zaspala, nismo imeli nobene veselice več. Žalostni vzrok temu je bilo neredno gospodarstvo odborovo v denarnih zadevah, tako, da so še sedaj nekteri stroški na dolg ostali. Kakor pa národni življej povsod svoja krila razpenja in nas v varno zavetje vabi, tako se je zopet novo življenje tudi v Planini snovati začelo. Ustanovila se je podružnica „Sokolovska", ktera med vsemi na deželi šteje največ udov. Včeraj smo prvikrat imeli veselje slišati in videti vspeh tega društva, ko je prvikrat v javnost stopilo. Veselica Vodníku na čast napravljena se je od konca do kraja vršila izvrstno. Gosp. Končnik je v mičnem govoru nam razkladal žalostno stanje naših preddedov za časa Vodnika: narod je spal in prežalostno stanje imela je naša literatura in od tej odvisna splošna omika narodova. In potem je naštel velike zasluge Vodnikove. On je prvi oral ledino zanemarjenega in zapuščenega našega slovstva, vspešno in plodno je njegovo delo bilo. Za njim so nastopili zdaj drugi delalci, ki imajo veliko in častno nalogo dovršiti po našem Vodníku začeto delo. Spolnile se bojo namreč besede njegove, ktere je v „Iliriji" zapel, v duhu videvši, kako se ona iz praha vzdiguje v višave. — Idrijska godba — 8 mož — nas je razveseljevala s svojimi dobro ubranimi glasovi; z žalostjo pa moram omeniti, da nismo slišali nobene pesmice našega pevskega društva. Kaj je bilo krivo te neugodnosti, ni mi znano. — Zbralo se je veliko rodoljubov in zalih domorodkinj, in vse bilo je navdušeno te narodne prve veselice našega vrlega Sokola. Po besedi se je začel ples, ki je na veliko radost mlademu svetu trajal do belega dne. — Z veseljem morem naznaniti, da se je večina uradnikov te besede udeležila in da so ti gospodje sprevideli, da tudi veselje in zabava mora imeti na naši zemlji le narodno podlago — vse drugo snovanje društev po kterem koli načinu je prazno in brez obstanka. Dragim gostom iz Cerknice in Unca pa bodi srčna zahvala za toliko obilno udeležitev, in slava gospodom Sokolcem, še posebno pa starosti gosp. Korenu, kteri društvo tako lepo vodi, da nam je napravilo veseli večer.

Radoljica. P. C. II. (*Tagblattove laži — na dalje.*) Govorilo se je, da je „novi Jonas" ob enem sè korespondenco poslal tudi glavo one čudovite ribe gospodu Dežmanu v ta namen, da jo dene v ljubljanskem muzeju na kako vzvišeno mesto, da tako vsakdo vidi čudež gorenski, in pod glavo da obesi ploščico, na ktero naj napiše zgodovino te ribe, ter naj ne zabi pristaviti, da je „Jonas" gorenski tisti srečni, trikrat srečni človek, ki je ribo vjel. Ako je to resnica, se bo pač stari pri-

---

[1]) Masch. fig. 15. [2]) Schwenk Myth. VII. 216.

rodoslovec Dragotine čudil, ko izvé genesis tega prečudnega čudeža; al kako bi se še le zavzel, ako bi mu jaz povedal, v kterem jezeru je ta riba bila vjeta. Vendar tega ne storim in sicer zato ne, da ne bi novi Jonas mislil, da mu hočem konkurencijo delati. — Še ves pijan slave, ktero mu je donesla njegova velikanska riba iz majhnega potočica, duhta in duhta v svojej temni in odljudni izbi v podstrešji Begunskega grada o novem gradivu za „Tagblatt", kar nenadoma nekdo na vrata potrka in v izbo stopi tisti mož temnega obraza in grdega pogleda, ki mu je lani obsoraj pomagal malati brežijsko svino. Ta mož, pleno titulo „vohun radoljški", začne mu pripovedovati o beraču, kterega radoljški župnik, o groza! ni hotel pokopati, o farški nestrpljivosti in več druzem. Precej je bil zopet dopis za „Tagblatt" gotov, v kterem na cente laže in obrekuje gospoda Bononija — se vé da pa marsikaj prav po nekršansko zamolči, marsikaj pa po judovsko zavije. Ne morem si misliti bolj zaničljive kreature, nego je tak časnišk rokovnač, ki resnico naravnost previja v laž! Čujte dogodbo tega pokopa, ki je bila po „Jonasu" tako spačena, da je „Tagblatt" ta dopis kot lažnjivega preklicati moral in po takem svojego dopisuna in samega sebe naravnost za lažnika proglasil. Kmet Rotar, pri kterem je berač umrl, pride v Radoljco k župniku v zadevi pokopa. Župnik mu reče, naj gré zastran truge in druzih potrebšin k svojemu županu, kteri naj stvar uravná, da se potem pošlje račun stroškov srenji ovsiški, kteri je mrlič pripadal, kajti on iz radoljške ubožne blagajnice ne more stroškov kmetu povrniti. Dalje je župnik veleval kmetu, naj gré tudi k zdravniku, da po postavi mrliča ogleda in mrtvaški list naredí, brez kterega se ne sme nihče pokopati, potem pa naj spet pride k njemu, da se dogovorita, kdaj da bode pokop. O plači za pokop ni bilo celó nič govorjenja; memo gredé naj le to omenim, da je gosp. župnik Bononi že marsikoga v Radoljici zastonj pokopal. Ali je kmet storil, kar mu je župnik svetoval, ali je mrliča položil na mrtvaški oder, in sosedom, ki so prišli mrliča po noči čuvat, dal „šnopsa" ali ne, tega jaz ne vem, ker nisem imel prilike govoriti niti z dotičnim kmetom, niti z radoljškim vohunom. Drugi dan prinesejo kmetje mrliča ob dveh popoldne v Radoljico, ko je komaj trideset ur mrtev bil, ter zahtevajo, naj ga župnik pokoplje. Na vprašanje: je li imajo mrtvaški list in ali je jama skopana (v Radoljci nimajo grobokopa, ampak sosedje ali pogrebci, kteri mrliča na pogreb nesó, morajo tudi jamo skopati ali pa sami najeti delalca, da jim jamo skoplje), odgovoré mu, da od vsega tega ni nič. Župnik jim veli nesti mrliča na mirodvor, ter ga tam djati v mrtvašnico, ker ga brez mrtvaškega lista ne pokoplje; dalje zaukaže mežnarju, naj zvoní sè tremi zvonovi, kakor je navada. Še tisti popoldan gre zdravnik g. Wolf ogledat mrliča, ter reče župniku, naj ga drugo jutro pokoplje, kar se je tudi po predpisanih cerkvenih obredih zgodilo. — Prašam zdaj: ali ni župnik popolnoma pravilno ravnal? Radoljški vohun pa, ako res tako gorí za blagor človeštva, naj odgovorí: zakaj ni poslal bolnemu beraču, dokler je bil še živ, kaj v podporo; zdaj po smrti mu vsa njegova bratovska ljubeznjivost nič ne koristi. „Tagblattovemu" korespondentu iz Gorenskega pa hočem prihodnjič navesti nekoliko gradiva, da mu lahko služi za deset dopisov po 50 vrstic. Za danes z Bogom!

Iz Kleč. J. V. — Stoterno Bog povrni dobrotnici in blagi materi ubogih Jeri Zarnikovi v Krtini, kar siromakom daruje. Akoravno smo pogorelci vedno pred vratmi, vendar ste nam na prošnjo gosp. Vodéta poslali spet 5 gold. v naših revah. Plačaj vam, dobra mati, dobrotljivi Bog!

Iz Ljubljane. V poslednjem listu smo povedali, da imamo novo ministerstvo. Prišlo je v tej sestavi nenadoma. Ko se je iz poslednjih obravnav delegacij v Peštu kazalo, da se je državni kancelar Beust zlizal z dr. Giskro in dr. Herbstom, strah nas je bilo, da ne bi spet kolovodji nemške centralistične stranke dobili vladnega krmila v roke. Že za tega del smo bili veseli, da po imenovanji vse drugačnih ministrov smo rešeni onega strahú. Če tudi črtice ministerskega programa, ki ga naši bralci beró na drugi strani, niso po vse jasne, vendar to je odločno izrečeno, da novi ministri hočejo vladati v avstrijskem duhu. — Drugo, kar nam upanje daje za boljo prihodnost, je pa to, da vsi centralistični judovski časniki dunajski in drugi enoglasno srdito napadajo nove ministre tako, kakor da bi se bilo peklo ustavoverske koterije odprlo in izpustilo vse vrage nad „nove može". Togotno razsaja ta koterija in plaha pričakuje, kakor da bi res konec jemala „die wilde verwegene Jagd der Liberalen". Vse to nam je tedaj znamenje, da se Avstrija zopet zdramlja, da odpira očí in da vidi pred seboj propad, do kterega so jo pritirali možje, ki so popačili „magno carto" njeno — diplomo oktobersko, in so po razcepu državnem na dvoje tù Nemca instalirali za gospoda, tam pa Magjara, vse druge narode pa podjarmili zatajivši pragmatično sankcijo in ž njo pravice posamesnih kraljestev in dežel. — Zdaj si je Njegovo Veličanstvo izvolilo možé za svoje svetovalce, ki trdijo, da jih bode vodila zavest avstrijska, in to je pravo. Al program, ki so ga razglasili, je še le načrt, in program ni nikoli več kot — beseda. Po trikratnih bridkih skušnjah preteklih 10 let se bode upanje naše premenilo pa v zaupanje še le tedaj, ko bomo videli dela novih ministrov. Bilo je prvikrat na božični večer leta 1860., ko smo programu Schmerlingovemu razsvetlili celo Ljubljano in po 4 luči prižgali na eno okno — in kako je izvrstni program vršil Schmerling pozneje? V krivični februarski patent je previhal častitljivo diplomo oktobersko! — Bilo je vdrugič, ko smo Belkrediju vriskali slavo — in kaj je bil konec „proste poti", glasovitega izreka: „frei ist die Bahn"? — nesrečni dvalizem! — In zaupali smo tudi Potockemu — al kaj je postalo iz sprave njegovega programa? — Odsihmal ne zaupamo tedaj nobenemu programu, dokler besede ne postanejo djanja. In novo ministerstvo ima prilike dosti pokazati nam djanja kmalu, ako nam postave, ki ležijo pred njim, reši tako, kakor jih je osnoval deželni zbor kranjski. In če se to zgodí, imajo v tem vsi Slovenci poroštvo gotovo, da nastopila je nova dôba tudi slovenskemu narodu, in tako preverjeni in tako prepričani po djanjih, radosti bodemo podpirali novo ministerstvo v težavnem njegovem delovanji, kolikor je v naši moči.

— Naši poslanci gredó v državni zbor in to vsled adrese deželnega zbora, ker kdor je šel v delegacijo, ki je določevala državne stroške, mora dosledno „ad hoc" iti tudi v državni zbor, ki določuje dohodke, iz kterih se plačujejo stroški. Nihče ni nikoli o tem druzih misli bil, in to tem manj, ker državopravna opozicija v vsem solidarno ravná in si je pri razhodu iz Dunaja obljubila, da se v razgovor sopet snide na Dunaji. Da se je v nemške in celó v slovenske časnike zatrosila novica, da ne gredó, je edino tisti kriv, ki je nastavljal svoja ušesa na neprava vrata.

— (*Postava za razdelitev sopašnikov*), ki jo je deželni zbor kranjski izdelal že 1868. leta in pozneje že enkrat predelal, spet ni potrjena. Ministerstvo kmetijstva je načrtalo postavo drugače in ta načrt, podoben Salcburškem, pride prihodnjemu deželnemu zboru v

obravnavo. Da v Avstriji je povsod le eno kopito tako silno priljubljeno!

— (*Deželni odbor*) je v poslednji svoji seji sprejel podobo rajncega dr. L. Tomana, ki jo je izvrstno malal naš roják gosp. Frankè v Benetkah in deželi v dar poslal. Odbor je sklenil, da se zahvalno pismo pošlje gosp. Frankétu in mu izreče radostno priznanje za res mojstersko sliko. — V tej seji je došlo odboru pismo štajarskega deželnega odbora, v kterem se mu naznanja, da na Štajarskem zidajo veliko norišnico, ki bode prihodnje leto dodelana in bode imela za 400 norih prostora, ter mu prijazno ponuja, naj bi tudi kranjska in koroška dežela svoje nore pošiljala v to prostorno norišnico, ki bode, kolikor mogoče, kakor za svoje lastne bolnike, tako tudi za druge stavila nizko plačilo. Štajarski deželni odbor piše v tem pismu, da tako bilo bi pomagano kranjskemu, pa tudi štajarskemu deželnemu zakladu. — Naš deželni odbor gledé na velike stroške, ki so načrtani za novo zidanje norišnice kranjske in njeno vzdržanje, in gledé na premajhni kapital, ki ga dozdaj ima dežela naša za to napravo, je radosten sprejel to ponudbo ter jo bode krepko zagovarjal v prihodnjem deželnem zboru, da odstopi od svojega prejšnjega sklepa zidati novo norišnico. — Na prošnjo nekega malega posestnika, da bi se mu iz zaklada dijaških ustanov posodilo na njegovo zemljišče 200 gold., je deželni odbor v načelu sklenil, da se na zemljiščina posestva iz imenovanega zaklada ne morejo dajati majhna posojila. — Prošnja mnogih vasí iz Bohinjske doline zarad novega tira one ceste, ktera pelje zdaj čez Babno goro, je deželni odbor izročil cestnemu odboru radoljškega okraja, naj hitro o tej zadevi odgovori. — Davkarskim občinam žužemperškega okraja, namreč: Smuke, Rebra, Gorenjega Križa in Valične vasi, kterim je 2. julija in 15. avgusta l. l. toča in vihar poljske pridelke pokončala in tudi veliko druge škode naredila, je deželni odbor dovolil iz deželnega zaklada podporo 500 gold. za semenska žita in za druga semenska sadeža. — Za pokončanje 2 steklih psov je deželni odbor podelil premiji po 10 gld., za eno volkuljo pa postavno strelnino 25 gold. in za 3 volkove strelnino po 20 gold.

— (*Iz seje deželnega šolskega sveta 9. dne t. m.*) Po zadnji seji rešene stvarí so bile na znanje vzete. Poročilo okrajnega šolskega sveta litijskega, da so se krajni šolski sveti ustanovili, se je na znanje vzelo in potrdila se je globa z 10 gold., zadevajoča nekega srenjčana, ki brez veljavnih razlogov ni hotel prevzeti posla krajnega svetovalca; zarad dveh fajmoštrov pa, ki se dozdaj branita stopiti v krajni šolski svèt, se naprosi prečastiti ordinarijat, naj dotičnima gospodoma na srce položí škodo, ki bi izvirala iz tega, da ni cerkev zastopana v svetu. — Predlog dotičnega odseka o izvolitvi udov one komisije, ki izprašuje učitelje ljudskih šol, je bil odobren, tako tudi je bil z nekterimi spremembami sprejet nasvèt o načrtu ministerskega ukaza za vredbo okrajnih in deželnih shodov (konferencij) ljudskih učiteljev. — Vloga c. k. okrajnega glavarja v Kočevji je bila rešena tako, da se mu reče, da ni prav storil, ko je vstavil sklepe okrajnega šolskega sveta, ker ni nič nepostavnega sklenil, marveč se v vsem ravnal po postavi šolskega nadzorstva. — Nekterim revnišim učiteljem se je na njihove prošnje mala podpora dala in šoli v Harijah za nakup šolskih tabelj 5 gold. dovolilo. — Poročilo o ljubljanski realki za leto 1870. se je na znanje vzelo.

— (*Deželni zdravniški svèt*) je v poslednji svoji seji obravnaval in sklenil sledeče: Da bolni človek na deželi dobí zdravnikove pomočí in se tedaj po izgledu druzih dežel tudi na Kranjskem ustanovijo občinski (srenjski) zdravniki „Communalärzte“, izvolil se je odsek, ki naj v kratkem predloží na tanko izdelan načrt postave za ustanovitev občinskih zdravnikov. Načrt se predloží potem deželnemu zboru v prevdarek in potrditev. — Zdravniški sveti druzih dežel so spoznali potrebo, da pri vsakem okrajnem glavarstvu je tudi cesarski okrajni zdravnik. Ta potreba je za našo deželo tem veča, ker je pri nas le celó malo zdravnikov na deželi, zato je profesor Valenta stavil predlog, prositi gospoda deželnega predsednika, naj blagovoli na vso moč delati na to, da dobimo za vsako okrajno glavarstvo cesarskega zdravnika. Ta predlog je podpiral posebno dr. Karol Bleiweis, ter med drugim rekel, da na doljnem Avstrijskem je skoro v vsaki vasi kak zdravnik, a vendar zahteva dunajski zdravniški svèt za vsako glavarstvo še tudi okrajnega zdravnika; pri nas pa opravlja v okrajih s 10—20.000 dušami vsa zdravniška opravila le po en sam zdravnik. Predlog je bil potem enoglasno sprejet, in ker so c. kr. deželnemu prvosedniku zdravniške razmere po deželi naši dobro znane, zato se je nadjati, da bo pri ministerstvu podpiral z vso silo važni ta predlog. — Dr. Gauster je stavil predlog, naj zdravniški svèt dela na to, da se prenaredí apotekarska tarifa zdravil, ktera, osnovana za dunajske razmere, je za našo deželo veliko previsoka, in naj se ostro čuje nad tem, da apotekarji ne prodajajo zdravil više, nego je predpisano po tarifi, kar se v Ljubljani večkrat zgodí. Tudi ta predlog je obveljal brez vsega ugovora. — Gledé na to, da se večkrat primeri — in ravno zdaj je taka, da je deželna bolnišnica v Ljubljani nagnječena bolnikov, je nasvetoval dr. Valenta, naj bi se kakor hitro je mogoče, napravila v Ljubljani bolnišnica za silo. Predlog je bil enoglasno sprejet. Vprašanje pa, kdo napravi in vzdržuje to bolnišnico za silo: ali dežela ali ljubljanska občina, ni bilo rešeno. Gotovo je po statističnih dokazih to, do iz mesta ste dve tretjini bolnikov v bolnišnici in da toraj bi Ljubljana morala skrbeti za napravo njeno. Izrekla se je tudi želja, naj bi se ustanovila v deželni bolnišnici posebna soba za kužne bolezni, in naj bi se skoro zidala nova norišnica, ker potem bi se pridobilo v bolnišnici za druge bolnike toliko prostora, da ne bi bilo tako kmalu treba novega dozidanja.

— (*Iz poslednje seje mestnega odbora*) smo v tukajšnih nemških časnikih slišali, da namerava odbor novo hišo zidati za mestne ljudske šole. To je pač lahko rečeno na stroške druzih! Mi sicer ne preziramo tega, da so nektera šolska poslopja premajhna za obilo število otrók in da je treba za nektere več prostora; al tudi to vemo, da nova poslopja zidati more le tak, kdor ima denar za to; sicer je treba iskati druzih cenejših potov, da se dobi za šolo prostorniših sob. Kdo neki bode plačal novo zidanje? Če imajo nemški gospodje na „rotovžu“ bogato skrivno kaso, dobro! — če pa mislijo novih davkov nakladati hišnim gospodarjem, jim povemo, da že zdaj jih komaj strpijo; hišni gospodarji, ki so, na priliko, pred malo leti kakih 80 gold. davka plačevali od svoje hiše, ga dandanes plačujejo veliko čez 200 gold. Taki možje kakor g. Pirker lahko predloge delajo, al nikdo iz vseh rotovških gospodov se ni oglasil: odkod pa denar? — V isti seji se je pretresal odgovor c. k. deželnega predsednika na oporéko mestnega odbora zoper vredbo učnega jezika v ljubljanskih ljudskih šolah po deželnem šolskem svetu. Spet je bil vitez dr. Kaltenegger prednja straža konstitucijonalnega društva, kteremu je pritrkaval g. Dežman; ces. komisar g. Hočevar pa jih je gladil, kar koli je mogel. Mi vprašamo zborovalce na rotovžu: ali oni, ki so vlekli hromaste in vsake baže bolnike k volitvam na rotovž, ki so trije in štirje prišli z vozom

po volilce, da so jih s silo iz vseh kotov pritirali k volitvi, res mislijo, da morejo govoriti v imenu večine ljubljanskih mestjanov in da bodo sukali jasni §. 19. osnovnih državnih postav po svoji nemškutarski srbečici? „Rotovžu“ in Kočevarjem ne bo deželni šolski svèt nikoli vstregel; „rotovžu“ ne, ker ne vidi slovenskega naroda v Ljubljani in hoče nemški učni jezik, — Kočevarjem ne, ker, kakor je „Tagblatt“ unidan pisal, niso zadovoljni s tem, da je njihovim šolam deželni šolski svèt odločil nemški jezik za učni jezik!

— (*Vabilo v občni zbor „Slovenije“*), ki bode prihodnjo soboto 18. dne t. m. v čitalnični dvorani. Program temu zboru je: 1) O prihodnjih volitvah ljubljanskega mestnega odbora. 2) Predlog o govorniških vajah društva „Slovenije“. 3) O izdajanji posamesnih listov ali večih knjižic za politično omiko naroda slovenskega. 4) Predlog prošnje do c. kr. ministerstva pravosodja zarad Jančjih dogodeb obsojenih. — Zborovanje se začne ob 7. uri zvečer. Ker je program na mnoge straní jako zanimiv, pričakuje obilega udeleštva

odbor.

— (*Štirnajsta slovenska predstava dram. društva*) je, kakor že naznanjeno, v četrtek 16. februarija. Igrale se bodo igre: „Čarobne gosli“, opereta, nova burka „Eno uro doktor“ in nova spevoigra „Zaročevalna napoved na kmetih“ v 1 dejanji, ki ima prav prijetne napeve. Ker je tudi burka dobra in drastična in opereta nam znana od prve predstave, zato se nam je nadejati gotovo veselega in zanimivega večera.

— (*V čitalnici zadnji pustni ples*) je v nedeljo. Pričakuje se spet prav vesel večer, ki ga ponudi čitalnica svojim udom. — „Sokol“ pa bode pust pognal s sijajno maškarado pustni torek, za ktero je vstopnina določena na 1 gold., 2 in 3 gold., kakor naznanjajo dotična vabila.

— (*Maškerada.*) Dužbeniki čitalnice, dramatičnega društva in Sokola se vabijo uljudno k maškeradi v čitalnici na pustni torek s pristavkom, da se bodo delile vstopnice 19. 20. in 21. t. m. od 2. do 4. ure popoldne v čitalnici. Odbor „Sokola“.

— (*Poberki iz časnikov.*) Da se „Tagblatt“ nobenega časnika dandanes tako ne bojí kakor „Novic“, to se nam je že davno izza koulís Blatne vasí pripovedovalo, — da pa so „Tagblattovcu“ celó prejšnji tečaji Novični tako zanimivi, da jih je kupil za tisti denar, za kterega se kupujejo dela Schillerjeve in Götheova v ličnih izdajah, tega bi ne bili verjeli, ako bi ne bili brali v njegovem 24. listu. Vendar pa še dvomimo, da jih je res kupil, kakor pravi, ker ves slovenski svet vé, da „Tagblatt“, če dvakrat zine, se trikrat zlaže. Brž ko ne — tako pravijo zastopni ljudje — je gosp. Dežmanu zraven vredovanja „Tagblattovega“ še toliko časa ostajalo, da se je kot nekdanji sodelovalec in včasi tudi vredovalec „Novic“ spravil čez-nje in tedaj deloma tudi sebe brez milosti kritikoval. Da gosp. Dežman, ko je naredil „preklete grablje“ nemške, ko je pel „slavo Slavjanom“ in slovenskim fantom snubil le Slovenke, je od glave do pete bil „Novičar“, to vé še marsiktera branjevka. Nas tedaj prav zeló veselí „Tagblattova“ kritika, ki se z „umschlagom“ „Novičnim“ pričenja (čujte! še „umschlag“ mu je sveta reč) in s tem končava, da slavo poje „gemeinderathu“, da čuva varnost oséb po ulicah ljubljanskih, ker je stražo postavil Dežmanu, — da je mestno kaso zeló napolnil, ker še snega ni mogel ob pravem času pospraviti iz mesta, — da je šole razširil, ker je nektere otroke posadel v prejšnjo normalko, — da je „feuerwehr“ organiziral, ki je do zdaj v svojih „kneipah“ več piva izpila kakor vode za gašenje potrosila, — da je fabriko za tobak mestu pridobil, po kteri, če kdaj spet neha kakor cukrarnica, Ljubljani ostane še več beraštva po ženitvah delalcev. To je „Tagblatt“, gledé na prihodnje volitve, hotel mestjanom na ušesa zatrobiti, zato je spisal „einen Wegweiser durch die „Novice“. Ker tedaj že vrabci na strehah pojó, da ravno nasprotno, kar „Tagblatt“ piše, je resnica, zato lepa hvala za priporočilo „Novic“! morebiti še kdo prodá shranjene vezke iz prejšnjih let. — Tiste, ki trdijo, da sta na Kranjskem dva deželna jezika, prosimo, naj pogledajo v „Laib. Zeit.“ razpis c. kr. deželne vlade 6 medicinskih štipendij za graško vsenčilišče po 252 gold. Ta razpis nam pové, da štipendije le (nur) tak dobí, kdor je „der krainerischen Sprache kundig“. Kdo po takem si upa še pledirati za dva deželna jezika, ker še Kočevar take štipendije ne more dobiti. Deželna vlada sama to konstatira s „krainerische Sprache“!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Novi ministri, nastopivši vlado, so razglasili sledeči program:

„V sila resnobnem času sprejeli smo sedanji svetovalci Njegovega Veličanstva svoja odgovorna opravilstva“.

„Toda močni vsled zaupanja in obljubljene jim podpore njih vzvišenega Gospoda, zanašaje se na domoljubno mišljenje ljudskega zastopa in vsega prebivalstva, in osebno nepristranski nasproti sedanjemu zmedenemu položaju in med seboj popolnoma složni o ciljih in sredstvih — lotimo se svoje naloge s trdnim sklepom, odločno pozivljati se na obče čutjeno nujno potrebo državnopravnega mirú in plodunosne državne delavnosti“.

„Nova vlada, kteri je Njih Veličanstvo natančni program njene delavnosti po vsem že potrdilo, bode vso svojo moč stavila v to, da si zasluži imé prave avstrijske vlade za kronovine in dežele v državnem zboru zastopane. Nasproti narodnim in političnim navskrižjem vsake pristranosti prosta in pomirljiva nasproti zmotnjavam, ki preteklosti pripadajo, bode nova vlada na drugo stran vse državnosovražne težnje brez izjeme z neusmiljeno ostrostjo postave vklonila, in, svesta si svojih dolžnosti do druge državine polovice, bode svoje delovanje nepremakljivo in izključljivo ravnala po posebni državni naravi in pravi politični potrebi tukajšnje državne polovice. Vlada vé, da nobena druga vlada nima veče dolžnosti kakor avstrijska zunanjemu svetu nasproti mirno se vesti, znotraj svobodnostno se razvijati in navskrižja poravnavati in enako čvrsto gojiti vsem narodom skupne državljanske koristi; kajti v tem obstaja nezginljiva vrednost te države za njene državljane, njena vzvišena nravno-človečanska misija za Evropo in njena velika pomemba za prihodnost. Ravno tako si je vlada tudi tega svesta, da nobena država od svojih vladajočih političnih organov odločneje ne tirja, da jasno spoznavajo, kaj mora zahtevati državna celota in kaj njeni udje, in da ima voljo in tudi moč, postavam polno veljavo dati na vse straní. Avstrijska vlada toraj le tedaj spolnuje svojo najnaravnejšo nalogo in vso svojo dolžnost, ako brez skritih misli vsem opravičenim posebnostim odpre široko polje, na kterem naj se svobodno razvijajo, a tudi na kvaro neobhodno potrebni državni edinosti nikakor dvomljivih pogodeb ne sklepa s separatizmom, naj se že zove tako ali tako, ter ne dovoljuje, da bi mladike pristranskega poželenja zatirale napredek in plodunosnost politične celokupnosti“.

„Obstoječe ustavno pravo, čegar neprenehljivost bi se ne mogla pretrgati, da ne bi se javno pravno raz-

merje popolnoma zmedlo, je podlaga, na kteri vlada stojí. Na tej podlagi bode ustrezala vsem opravičenim tirjatvam in dosledno pred vsem skušala s tem pospešiti spravo, da bode državne osnovne postave, zlasti člen XIX. državnih osnovnih postav o splošnih državljanskih pravicah, ki vsem narodnostim popolno ravnopravnost zagotavlja, popolnoma izvrševala ne le po besedah, temuč tudi po njegovem duhu. V vseh dotičnih vprašanjih so udje nove vlade že med seboj popolnoma složni o načelih in vseh bistvenih posamesnostih. Vsled tega bode vlada sama pričela deželnim zborom in državnemu zboru predlagati celo vrsto nasvetov, ki bodo nameravali, nakloniti deželam ono mogoče razširjanje postavodajne in upravne avtonomije, ki se sklada z državno enotnostjo, ktera posamesne dežele same brani. Pri tem se bodo tudi nasvetovale neposrednje volitve v vseh razredih deželnih zborov, pa tudi to, da se širi volilna pravica mnogokrat zahtevana".

„Tudi o načelih, po kterih se morajo posamesna ministerstva upravljati, in o velikih nalogah, ki se imajo v vsacem teh ministerstev rešiti, so si udje sedanje vlade med seboj popolnoma složni. Vlada vendar za zdaj o posamesnostih noče še javno govoriti, ker po djanjih izpričati hoče to, kar v programu nima veče vrednosti, kakor le vrednost obljube".

„Velika je naloga, ktero so prevzeli novi svétniki krone, in velike so težave, ki se tem nalogam protivijo. Tem težavam pa bodo nasproti stavili oni neupogljivi pogum in ono čvrsto upornost, ki izvira iz dobre vesti, jasne volje in poštenosti javnega delovanja. Oni vedó, da se pri tem smejo zanašati na avstrijsko čutje, ki živí v milijonih in milijonih src, in oni sami bodo v doseganje svojih visocih ciljev pravna sredstva vladne oblasti v polni meri rabili in od vseh upravnih organov tirjali, da jih podpirajo brezozirno in na vsako žrtev pripravljeni".

„Takemu sodelovanju vladinih organov, ustavnih zastopov in vsega prebivalstva se bode posrečilo, da se dovrši trdno in svobodno ustavno poslopje, v kterem se bodo kar najhitreje vsi narodi srečni in mirni sopet zbrali na veselo in plodunosno državno delo".

— Novih ministrov življenje popisujejo časniki tako-le: Minister notranjih oprav in zadev prvosednik v ministerstvu, grof Karol Hohenwart, je rojen v Ljubljani 12. februarija 1824. leta. Iz Hohenwartove grofovske rodovine je bil grof Sigmund Anton odgojitelj cesarja Franca in nadškof dunajski, ki je umrl leta 1820., potem leta 1825. umrli škof v Lincu grof Sigismund, in ustanovitelj ljubljanskega muzeja grof Franc Jožef, umrl 1844. leta. Sedanji minister notranjih oprav, sin grofa Andreja, bivšega prvega c. k. vladinega svetovalca, ki še na Dunaji živí, je službo uradniško začel pri c. kr. deželni vladi v Ljubljani, leta 1861. je bil predstojnik okolice ljubljanske in ob enem deželni predstojnik, bil je tudi okrajni predsednik na Reki, dvorni svetovalec v Trstu in Trientu, deželni predsednik v Celovcu, dozdaj je bil cesarski namestnik v Lincu.

Dr. Karol Habietinek, minister pravosodja, rojen v Pragi leta 1830., je sin praškega učitelja; na tamošnjem vseučilišču postal je leta 1855. doktor prava. Pozneje je opravljal službo prefekta na Terezijanumu na Dunaji, in je bil nekoliko časa advokat v Pragu. Potem je postal na praškem vseučilišču profesor trgovskega in menjičnega prava; odtod je prišel za profesorja istega predmeta na dunajsko vseučilišče. On je tudi člen državnega sodniškega sveta. Spisal je knjigo „o poroštvih".

Dr. Albert Schaeffle, minister kupčijstva in začasni voditelj ministerstva za kmetijstvo, rojen leta 1831. v Nürtingen-u na Virtemberškem (tedaj ni rojen Avstrijanec). Svoje študije je dovršil na vseučilišču v Tübingen-u. Od leta 1850—60 je bil sovrednik časopisa „Schwäbischer Merkur" v Štutgartu. Od leta 1860. je bil profesor politične ekonomije in državnega gospodarstva na vseučilišču v Tübingen-u, odkodar je bil pred 2 letoma poklican na dunajsko vseučilišče, da je tukaj učil ista predmeta. Spisal je mnogo knjig o narodnem gospodarstvu.

Dr. Jožef Jireček, minister nauka in bogočastja, je bil rojen leta 1825. na Českem; rojstni kraj mu je Visoko Mito; više šole je dovršil na praškem vseučilišču. Leta 1850. stopil je v ministerstvo nauka kot ministerski adjunkt in se vdeleževal tukaj izhajočega konservativnega časnika: „Videnský Dženik". Bil je tudi člen komisije za vredovanje česke znanstvene terminologije, in je spisoval česka berila za gimnazije. Marljivo je izdajal razne stare zgodovinske spise in mnogo filologičnih stvarí spisal v českem jeziku, v nemškem jeziku se je s svojim bratom vred potezal za izvirnost slavnega kraljedvorskega rokopisa.

Sedanji minister za dež. brambo, general Scholl je le znan kot izurjen vojni stavitelj. Dozdaj je imel višo službo v vojnem ministerstvu in je bil tudi prvosednik komisije za vravnavanje reke Donave.

— S tem, da so novi ministri svetovali cesarju, da pomilosti zavoljo političnih hudodelstev in pregreškov v ječah zaprte ali v preiskavah zapopadene, in da se je to res zgodilo, kakor kaže lastnoročno pismo Njegovega Veličanstva od 7. dne t. m., so si prikupili srca stoternih rodovin. Le togote centralističnih nemškutarjev niso potolažili, ki ne morejo tega požreti, da namesti Rechbauerja itd. so Jireček, Habietinek itd. poklicani v ministerstvo.

— Presvitli cesar se je spet k cesarici podal v Meran na Tirolsko.

— Državni zbor je sklican na 20. dan t. m. — Centralistična stranka se snide že 18. na Dunaji, da se posvetuje, kako bi pokopala novo ministerstvo. Tudi naša stranka se snide že pred zborom na Dunaji, da se v klubu pod predsedstvom barona Petrino-ta posvetuje v daljem postopanji. Menda bo prihodnji državni zbor tako viharen, da ne pomnimo tacega.

— Na Dunaji imajo povodenj; Donava je zavoljo ledú izstopila.

Česko. — Čehi ne nasprotujejo novemu ministerstvu, ampak čakajo, kako se bode vstopilo gledé na državno pravo česke krone. — V Pragi so 13. t. m. imeli 24 stopinj mraza, v Svitovi na Marskem 29 (v Ljubljani tisti dan le 13.)

Ogersko. — Tudi Ogri so dobili nove ministre; namesti umrlega barona Eötvös-a je profesor Pauler postal minister nauka in bogočastja. „Liberalci" pravijo, da je ultramontanec, nazadnjak, učen, pa pedantičen starec. Toth je postal minister notranjih oprav. Liberalci pravijo, da je len in da veliko čveká. Pejačević je hrvaški minister, pošten mož, pa politična ničla. Tako so tam in pri nas liberalci nevoljni.

Francosko. — Vsa pozornost je zdaj obrnjena na volitve v državni zbor, kteri ima razsoditi, ali se sklene mir ali ne, in kdo naj bode prihodnji vladar francoski. — Primirje se je podaljšalo do 28. dne t. m.

Kursi na Dunaji 14. februarija.

5% metaliki 58 fl. 50 kr.	Ažijo srebra 121 fl. 65 kr.
Narodno posojilo 67 fl. 90 kr.	Napoleondori 9 fl. 92½ kr.

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.